

СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Стійкий розвиток виробничих підприємств є основою стабільного функціонування економіки будь-якої країни, тому необхідно використовувати всі існуючі фінансово-економічні важелі та інструменти для створення сприятливих умов розвитку підприємств виробничої сфери, застосовувати комплексний підхід до вдосконалення їх діяльності, а також сформулювати механізми безпечної економічної діяльності для всіх учасників бізнес-процесів.

В основі формування механізму економічної безпеки підприємств знаходиться управління ризиками, які супроводжують процес виробництва та реалізації продукції, а також проведення його господарської та фінансово-економічної діяльності. Тому, узагальнено, ризики підприємств визначаються як небезпека виникнення непередбачених матеріальних, фінансових втрат і збитків в при проведенні підприємницької діяльності та укладанні угод.

Підприємство може зазнати збитків і втрат внаслідок пожежі, вибуху, аварії, впливу води, руйнівної сили природи та інших ризиків, які загрожують пошкодженням та знищенням майна підприємства. До того ж при експлуатації промислового обладнання існує ймовірність виникнення непередбачених подій, які призводять до спричинення шкоди життю та здоров'ю громадян, навколишньому середовищу, майну фізичних та юридичних осіб і як наслідок, до значних фінансових втрат та погіршення фінансово-економічних показників діяльності підприємства.

Значні ризики підприємства пов'язані з невиконанням контрагентами умов договорів, з проведенням науково-дослідних і конструкторських робіт, з освоєнням нової техніки і технології, з реалізацією товарів і послуг, транспортуванням товарів до споживачів, із зниженням заздалегідь обумовленого рівня рентабельності тощо. Існують різні підходи до класифікації ризиків підприємств, але чітка та повна система ознак відсутня.

Отже, підприємства можуть зазнати значних збитків як у результаті непередбачених подій в процесі виробництва, реалізації продукції та її транспортування, так і в результаті форс-мажорних обставин, які загрожують будь-якому суб'єкту господарювання. Випадки надзвичайних подій з майном підприємства, пошкодження або знищення продукції, порушення контрагентами умов комерційних договорів призводить до значних збитків і негативно впливає на рівень його економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства – це стан стабільного функціонування підприємства за рахунок найбільш ефективного використання наявних ресурсів та запобігання загроз його розвитку. Економічна безпека передбачає комплекс запобіжних заходів, які включають прогнозування можливих ризиків, протидію їх настанню та ліквідацію наслідків надзвичайних подій в процесі виробництва та реалізації продукції. Тому необхідно забезпечувати аналіз прийнятих і прогнозних рішень на основі загальної кількісної оцінки рівня безпеки на кожному виробничому етапі, а також управляти ризиками на конкретних виробничих дільницях, що дозволить розробити організаційно-технічні заходи щодо попередження та зменшення наслідків аварійних ситуацій на підприємстві та в процесі транспортування сировини, матеріалів, готових виробів.

Головною метою економічної безпеки підприємства є ідентифікація та оцінка всіх можливих ризиків та їх мінімізація. Тому у першу чергу, здійснюється фінансування заходів, спрямованих на підвищення безпеки виробництва та зменшення ймовірності надзвичайних подій. Економічна безпека підприємства повинна реалізуватись через комплекс превентивних заходів, які спрямовані на зменшення існуючих загроз і попередження виникнення різних видів ризиків при організації виробництва та реалізації продукції. Але повністю виключити ймовірність будь-якого ризику неможливо, тому система безпеки обов'язково включає організаційно-економічний механізм ліквідації наслідків надзвичайних подій та відшкодування нанесених збитків.

Таким чином, процес виробництва продукції завжди супроводжується небезпекою надзвичайних подій і як наслідок, матеріальних і фінансових втрат. Тому на практиці використовують різні механізми створення системи подолання фінансових наслідків настання непередбачених подій у виробничій сфері.

У першу чергу – це формування підприємствами власного резервного фонду для компенсації шкоди від пожеж, аварій, стихійних лих, невиконання контрагентами договірних зобов'язань і як наслідок зупинки виробництва та втрати доходу, прибутку. Але для своєчасного та повного покриття можливого збитку необхідно вивільняти з обігу та акумулювати значну кількість матеріальних і фінансових ресурсів у обсягах можливих збитків, що негативно впливає на кінцеві показники діяльності підприємства.

Другий механізм – це асигнування з державного бюджету на подолання надзвичайних подій. За рахунок централізованих державних фондів можуть фінансуватись витрати пов'язані із запобіганням і ліквідацією наслідків непередбачених надзвичайних подій, які викликані масштабними аваріями, стихійними лихами, терористичними актами тощо.

Третій механізм – це страхування, економічна сутність якого полягає в створенні страхового фонду та солідарному відшкодуванні шкоди від настання страхових випадків на підприємстві. Це дозволяє страховим компаніям встановлювати розмір страхових тарифів значно менший ніж ті витрати, які підприємство повинно здійснювати для формування самостійного резервного фонду та покриття можливих збитків. Страхування є не тільки дієвим механізмом відшкодування збитків підприємству, а і ефективним способом вивільнення значних матеріальних і фінансових ресурсів для інвестування в подальший його розвиток та зменшення навантаження на бюджет держави. Саме тому страхування є одним з найбільш потужних фінансових інструментів забезпечення безперервності та безпеки процесу відтворення та відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку не тільки підприємства, а і країни в цілому.

В умовах ринкової економіки несподівана зупинка виробничого процесу та вилучення з обігу значної кількості грошових коштів може суттєво вплинути на конкурентні позиції будь-якого суб'єкту господарювання, що вимагає використання механізмів страхового захисту. Страхування на підприємстві є найбільш ефективною формою захисту від можливих збитків у результаті настання страхових випадків, оскільки за визначену плату воно дозволяє мінімізувати потенційні ризики та всю відповідальність за їх настання перекласти на страхову компанію. Це забезпечує стійкість виробничого процесу, дозволяє запобігти несподіваному вилученню з обігу значної кількості фінансових ресурсів та підвищити якість фінансового планування господарської діяльності підприємства.

Види страхування ризиків підприємств можна класифікувати за різними ознаками.

У залежності від об'єкта страхування розрізняють:

- майнове страхування, пов'язане з володінням, користуванням і розпорядженням майном підприємства, яке включає страхування будівель, споруд, промислового обладнання, транспортних засобів, готової продукції, страхування фінансових ризиків тощо;
- особове страхування – страхування від нещасних випадків, корпоративне страхування життя, пенсійне страхування, медичне страхування;
- страхування відповідальності – страхування професійної відповідальності, страхування відповідальності роботодавця, страхування відповідальності виробника за якість продукції, екологічне страхування тощо.

За формою проведення, страхування ризиків підприємств поділяється на добровільне та обов'язкове. На відміну від добровільного страхування, побудованого на основі бажання страховика та страхувальника укласти договір страхування, обов'язкове страхування передбачає можливість примушення страхувальника до укладання такого договору. При обов'язковому страхуванні виникає ситуація, коли законом покладаються зобов'язання здійснювати страхування визначених об'єктів.

Таким чином, при покращенні показників функціонування підприємства завжди особлива увага приділяється підвищенню його безпеки, оскільки це одна з найважливіших складових його ефективної діяльності. Фрагментарний підхід до підвищення економічної безпеки підприємств не може забезпечити ефективний контроль за мінімізацією ризиків на всіх етапах виробництва та реалізації продукції. При забезпеченні економічної діяльності підприємства повинні брати участь всі зацікавлені сторони, а система безпеки повинна формуватись на основі пріоритетної ролі держави і залучення можливостей приватного бізнесу та страховиків. Тому, підвищення економічної безпеки підприємства повинно розглядатися як безперервний процес удосконалення, який є органічною частиною загального процесу стійкого розвитку виробничої сфери.

Розвиток страхування ризиків підприємств в сучасних економічних умовах потребує активізації досліджень та наукового обґрунтування більш широкого використання страхового захисту, відповідно до необхідності зростання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств, розширення збутової діяльності підприємств з виходом на європейські ринки збуту, запровадження логістичних технологій в процесі реалізації продукції, а також підвищення безпеки процесу виробництва.

На сучасному етапі розвитку існує необхідність визначення та подальшого освоєння потенціалу ринку страхування ризиків виробничої сфери та наближення умов його здійснення до європейських стандартів. У багатьох зарубіжних країнах страхування найбільш небезпечних ризиків пов'язаних з виробничою діяльністю суб'єктів господарювання стало важливою складовою цивілізованих фінансово-економічних відносин, оскільки послугами страхових компаній постійно користуються виробничі підприємства та комерційні структури.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>
2. Панченко О.І. Страховий механізм формування системи економічної безпеки залізничного транспорту / О.І. Панченко // Сучасні концепції, передумови та перспективи розвитку підприємств України /колективна монографія. / під заг. ред. К.Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. – С. 276-292
3. Програми страхування СК «Провідна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://providna.com.ua/>
4. Програми страхування СК «Оранта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oranta.ua/ukr/main.php>
5. Програми страхування СК «Дженералі Гарант» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.generaligarant.ua/>